

Literární putování

Libereckým krajem

prosinec
2021

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Za zakladatelem Podještědského muzea a objevitelem johanitské komendy

Podještědí a Českodubsko je proslulé především zásluhou Karoliny Světlé. Místa spojená s jejím životem a dílem jsou však natolik známá a díky Stezce K. S. hojně navštěvována, že se těmto lokalitám tentokrát vyhneme. V Českém Dubu ale působila celá řada dalších významných autorů, a proto dnešní putování začneme právě zde.

Ve městě se narodil i zemřel prosincový jubilant **Václav Havel** (1. prosince 1886 – 4. ledna 1965), etnograf, literární historik, folklorista, archivář, hudebník a dlouholetý organizátor kulturně-osvětového života Podještědí. Jeho otec vedl hostinec, jehož prostory využívala Česká Beseda i další spolky. Svou badatelskou činnost Václav Havel zasvětil Karolině Světlé, zároveň zaznamenával lidové písně a zvyky z okolí Českého Dubu. Na základě jeho činnosti vyšla v roce 2016 sbírka pod názvem **Lidové písně z Podještědí**. Zasloužil se o založení muzea v Českém Dubu, jehož návštěvu doporučujeme, a o vydávání sborníku *Od Ještěda k Troskám*. V roce 1946 byl jmenován čestným občanem Českého Dubu. Jeho památku dodnes připomíná po něm pojmenovaná ulice Řídícího učitele Havla a pamětní deska na rodném domě v této ulici č. p. 20.

V Českém Dubu působilo několik autorů, např. **František Křelina** (26. července 1903, Podhradí u Jičína – 25. října 1975, Praha), který v letech 1929–1938 učil na místní měšťanské škole. Napsal zde romány *Hlas na poušti* (1935), *Hubená léta* (1935), *Puklý chrám* (1936) a *Bábel* (1968), jejichž děj je zasazen do zdejšího regionu. František Křelina byl jmenován čestným občanem města a připomíná jej jeho jménem nazvaná ulice, pamětní deska v ulici Komenského č. p. 46 a literární pozůstalost uchovaná v Podještědském muzeu.

Na školách v Podještědí učil **Josef Brož** (27. ledna 1921, Lhotice u Mnichova Hradiště – 7. prosince 2020, tamtéž), jehož loňské úmrtí si připomínáme právě v prosinci. Zdejší kraj jej inspiroval k napsání básnických sbírek *Podještědí s láskou*, *Zpíváno z lásky*, *Schůzky s Podještědím* a *Podještědská vyznání*. Zmínku o Českém Dubu nalezneme např. v básních *Jitro v Českém Dubu*, *Písnička*, *Oharka*, *Rašovka* či *Ještědské podhůří*. V posledně jmenované se praví: „Český Dub je slunečnice vsazená historií k Ještědce.“

Další, pedagogicky jistě nejvýraznější osobností Českého Dubu, byl **Josef Lukeš** (6. března 1917, Jičín – 15. května 2008, Český Dub), od roku 1946 učitel

Každý měsíc zveřejníme nový výlet za zajímavými literárními osudy a památkami našeho kraje.

Informace a podklady ke každé vycházce včetně mapy s trasou výletu naleznete vždy na našich webových stránkách a sociálních sítích. Vydejte se s námi odkrýt literární stopy v našem kraji!

www.kvkli.cz

Literární putování

Libereckým krajem

prosinec
2021

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

dějepis a českého jazyka na zdejší měšťanské škole. Navázal přátelství s **Františkem Kožíkem** (16. března 1909, Uherský Brod – 5. dubna 1997, Praha), v jehož knize **Zákon věrných strážců** se Lukeš stal předobrazem postavy učitele Romegy. Lukeš také slavnějšímu kolegovi dodával pasáže odehrávající se ve školním prostředí. Stejnou „dopisovou“ metodou sepsali Kožík s Lukešem ještě knihy **Finále** a **Neviditelný** a scénář k televizní hře **Černá ovce**. Do sborníku *Náš Ještěd* (1969) přispěl Kožík básní *Kraj pod Ještědem*. Josef Lukeš samostatně napsal velké množství článků, úvah a kritik do oblastních novin a časopisů, román **Malé království boží**, průvodce **Vážný a veselý průvodce po kraji Karoliny Světlé** a vzpomínkovou knihu **Život samý malér**. Roku 1992 byl jmenován čestným občanem města.

Lukešovým přítelem byl i **Václav Kaplický** (28. srpna 1895, Sezimovo Ústí – 4. října 1982, Praha). Pro dramatický kroužek základní školy v Českém Dubu napsal roku 1959 hru **Poklad pod Ještědem** a osobně se zúčastnil premiéry.

Tomáš Edel (3. října 1951, Praha – 26. května 2010, Český Dub) stál za unikátními objevy johanitské komendy, pravěkého pěstního klínu a dalších památek. Napsal několik monografií, např. **Příběh ztraceného kláštera Blahoslavené Zdislavy** nebo **Českodubsko v památkách 12.–20. století**. K jeho šedesátinám bylo chystáno jmenování čestným občanem Českého Dubu, avšak Edel se toho těsně nedožil. Titul mu byl proto udělen in memoriam. Tomáš Edel je pochován na místním hřbitově, kde stojí za zhlédnutí také novorenesanční hrobka textilního magnáta Schmitta.

Z nejnovějších autorů beletrie se Českého Dubu a osobnosti Karoliny Světlé týká novela **Dům v Orionu** od **Andrey Fischerové** (6. července 1977, Liberec).

V knize **Vyprávění o strašidlech, přízracích a podivných úkazech nejsevernějších Čech** uvádí Marek Řeháček pověst, že v budově českodubského zámku straší ponocný. Její ohlas nalezneme v básni soboteckého učitele **Josefa Kozáka** (9. července 1903, Nadslav U Jičína – 26. července 1998, Jablonec nad Nisou).

Další pověst se vztahuje k Čertově zdi, k níž se při další cestě dostaneme. Před městečkem Osečná pak dojdeme k Schillerově výšině s pomníkem **Friedricha Schillera** (10. listopadu 1759, Marbach am Neckar – 9. května 1805, Výmara) ze 7. května 1905. Ten postavil spolek Anpflanzungs- und Verschönerungsverein u příležitosti oslav stého výročí básnickova úmrtí.

Přes hrad Děvín a městečko Hamr na Jezeře se dostaneme do cíle naší cesty, Stráže pod Ralskem (původně hrad Vartenberk). Společně s Mimoni ji od roku 1783 vlastnil hrabě **Franz de Paula Anton Hartig** (**František de Paula Antonín z Hartigu**, 29. srpna 1758, Praha – 1. května 1797, tamtéž), císařský diplomat, osvícenský učenec, spisovatel a básník. V roce 1785 uveřejnil v Ženevě cestopisné dopisy z Francie, Itálie a Anglie ve francouzštině, roku 1788 v Paříži dílo **Vermischte Schriften** s básněmi. Jeho dílo **Genesis** vyšlo anonymně.

Zmínky o majitelích Stráže pod Ralskem nalezneme v dílech **Josefa Kajetána Tyla** (4. února 1808, Kutná Hora – 11. července 1856, Plzeň). Jde např. o Jana ze Stráže (či Vartenberku) v dílech **Rozina Ruthardova** a **Staré Město a Malá Strana** a obecně o Vartenberky (**Tataři u Holomouce**). Ve hře **Hána aneb Smíření Přemyslovců s Vršovci** (1858) **Františka Věnceslava Jeřábka** (25. ledna 1836, Sobotka – 31. března 1893, Praha) vystupuje Heřman z Markvartic, syn zakladatele významného severočeského rodu, který získal území na horním toku Jizery. Od Markvarticů odvozuji svůj původ mimo jiných také právě Vartenberkové.

Literární putování

Libereckým
krajem

prosinec
2021

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

JITRO V ČESKÉM DUBU Josef Brož

*Slunce už otevírá nad Rašovkou okno
a ještě rozespalé vyklání se ven.
V Dubě si doušek záře loknou,
radostně pozdravují „Dobrý den“,
a v město pod horami
sype se zlatý prach,
jak slunce vypráší prachovku rozednávání
a pak ji odloží v oblačných peřinách.*

*Do školy pospíchají děti švitoříce
jak vlaštovičky na drátech.
Sluneční pápěří se sype do ulice
a jitro nabírá už dech.
Vymetá tmu a krátí stíny.
„Dobrý den“ každému je přán.
A Český Dub už myslí na květiny
a otvírá své srdce dokořán.*

KRAJ POD JEŠTĚDEM František Kožík

*Dny jsou zde stvořeny, aby se staly vzpomínkami.
Na pouť na Padouchov, kde se brodíš sluncem
a kde mládneš každým krokem.
Na písničku mezi dětmi v Skalákovně.
Na hortensii pod kostelem ve Světlé,
mezi statky, z nichž každý zrodil román.
Na přátelské zastavení v Českém Dubě,
v té oáze srdečnosti.*

DUCH MRTVÉHO PONOCNÉHO Josef Kozák

*O půlnoci v tmě a stínu
zámkem bloudí strážce ten,
těžce nese vlastní vinu,
sténá s hrůzou do oken.
S penězi si mrtvý hraje,
smutně potom zakvílí.
Věčný soumrak bloudí krajem,
jak by slunce zhasili.*

Výletní mapa

- **Start** – Český Dub, rodiště V. Havla, působiště a dějiště děl F. Křeliny, J. Brože, J. Lukeše, V. Kaplického, T. Edela, A. Fischerové a J. Kozáka
- **2)** Čertova zeď
- **3)** Osečná, pomník F. Schillera
- **4)** Hamr na Jezeře a hrad Děvín
- **Cíl** – Stráž pod Ralskem, hrad Vartenberk, působiště F. P. A. Hartiga, dějiště děl J. K. Tyla a F. V. Jeřábka

